

Architectuurwandeling

Dorp Zoetermeer

Dit is de plek.

RR-halte Dorp

5 km

Kom, wandel mee in de 1e uitbreiding van Zoetermeer die werd uitgetekend. Het was het Instituut voor Stad en Landschap dat in het interbellum over dorpsuitbreidingen nadacht. Men wilde geen eindeloos lange lintbebouwingen aan weerszijden van wegen. Uitbreiding zou moeten geschieden in de vorm van een kom. Ten zuiden van de Dorpsstraat en aan weerszijden van de Stationsstraat werden de 1e wijken voorgesteld in een uitbreidingsplan voor Zoetermeer in 1936. (er volgden herzieningen van dit plan tot in 1960).

Architect C. van Traa en stedenbouwkundige S.J. van Embden werkten beiden voor dit instituut en zullen in 1960 de hoofdontwerpers van Groot-Zoetermeer worden. Anno nu heeft in de woonbuurten van Dorp de nodige stadsvernieuwing plaatsgevonden. De Oorlogsheldenbuurt, de Zeeheldenbuurt, de Schildersbuurt, de Oranjebuurt en de Dichtersbuurt.

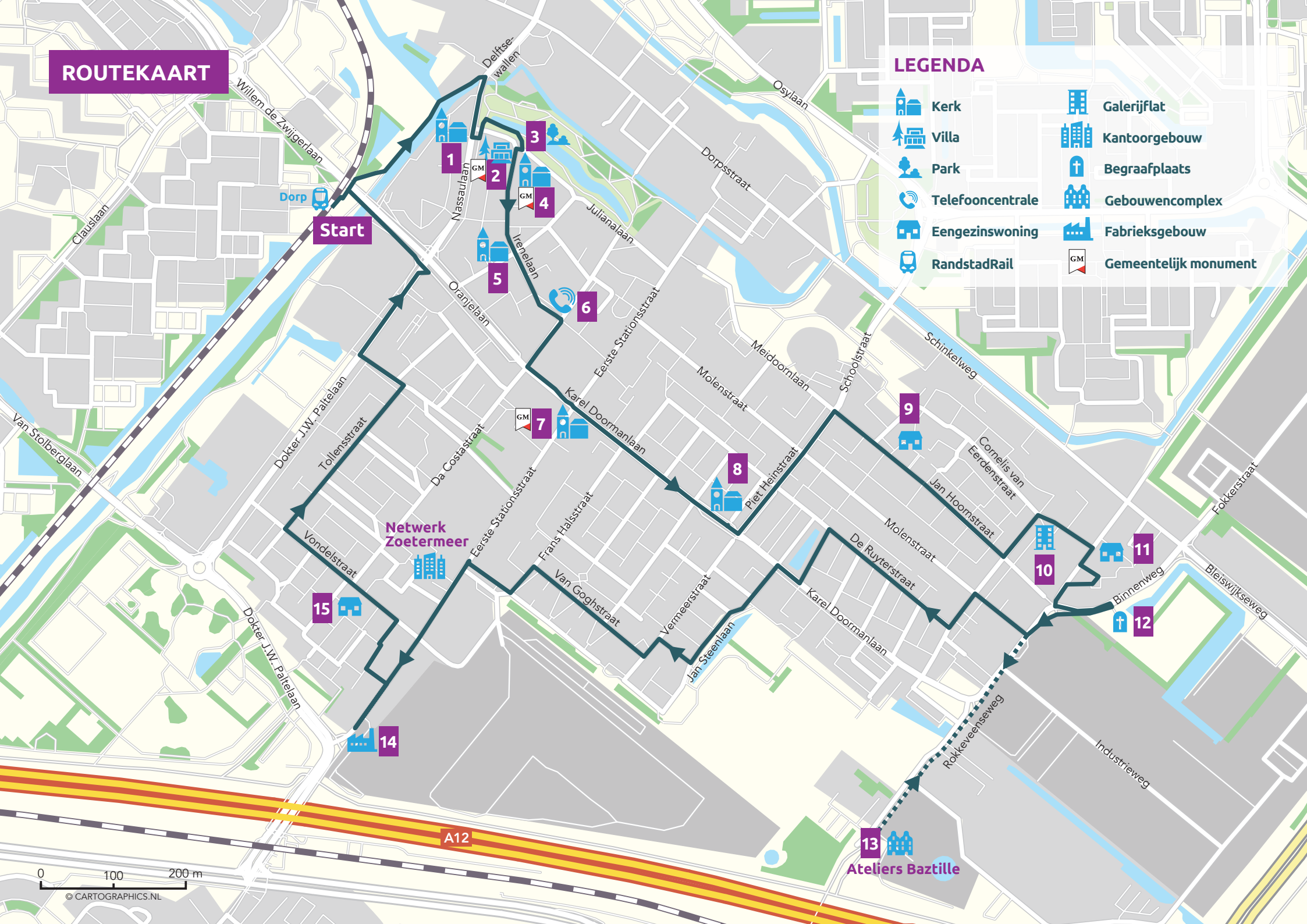

Morgensterkerk en Wilhelminapark, 1973

ROUTEKAART

LEGENDA

- Kerk
- Villa
- Park
- Telefooncentrale
- Eengezinswoning
- RandstadRail
- Galerijflat
- Kantoorgebouw
- Begraafplaats
- Gebouwencomplex
- Fabrieksgebouw
- Gemeentelijk monument

0 100 200 m

© CARTOGRAPHICS.NL

1 MORGENSTERKERK ■ Nassaulaan 1 ■ W. Wissing ■ 1964

Een als een 'gedragen massa' ontworpen gebouw voor de Nederlandse Hervormde Kerk dat het idee van de traditionele

baksteenbouw van de Delftse School voorgoed achter zich heeft gelaten. Een uitkragende kerkzaal op een teruggehouden transparante onderbouw van betonnen pijlers met daartussen glazen wanden. Wissing ontwierp met kennis van de nieuwe technieken en materialen én met bevlogen ideeën die passen in een tijd vol optimisme en ongekende economische groei zo'n 15 jaar na de WO II. Architect Wissing was van oorsprong een volkshuisvester maar bekwaamde zich tijdens zijn carrière steeds meer als stedenbouwkundige. De kerk is onderdeel van een seniorencomplex.

2 WONING MET PRAKTIJK ■ Julianalaan 1 ■ Jan Cornelis Rietveld ■ 1959 - 1961

Deze villa met gesloten gevel in witte baksteen biedt onverwacht mooie doorkijkjes op de omliggende tuin en het

Wilhelminapark. Jan Rietveld is de zoon van de beroemde Gerrit Rietveld en bouwde in de jaren 1950 en 1960 tal van vrijstaande praktijkwoningen in een moderne en zakelijke stijl. De diepliggende entree is kenmerkend voor deze villa's. Op een L-vormige plattegrond is deze villa opgebouwd uit een reeks geometrische volumes. Kubus, rechthoek en cilinder. In het lage deel was de praktijkruimte. De Zoetermeerse huisarts P. Vegt was opdrachtgever voor de bouw.

3 WILHELMINAPARK ■ herdenkingspark ■ 1950 - 1951

Volgens het Zoetermeerse College van net na de WO II 'bestaat in het polderlandschap behoefte aan enig natuurschoon'. In 1950-1951 werd op de plaats

van een strook volkstuintjes evenwijdig aan de Dorpsstraat dit herdenkingspark aangelegd. Het ontwerp is van de landschapsarchitect prof. dr. ir. J.T.P. Bijhouwer, de uitwerking van dit plan werd gedaan door tuinarchitect J.H.R. van Koolwijk. Het park is aangelegd in Engelse landschapsstijl met een serpentinevormige vijver voor een ruimtelijk effect.

4 ADVENTSKERK ■ Julianalaan 3 ■ A. van Eck ■ 1955

Dit eenvoudige zaalkerkje werd gebouwd in opdracht van de vereniging van Vrijzinnig Hervormden. Het heeft een rechthoekige plattegrond en aanbouw en een vierkante toren aan de kant van de Irenelaan. De bekroning van dit charmante gebouw met fraai rond venster met een Davidsster is een open-gewerkte betonconstructie met een klein zadeldak en een groen geoxideerde roodkoperen spits.

Dit kerkgebouw is net als de nummers 5, 6 en 8 in de sobere en behoudende stijl van de Delftse School gebouwd. In baksteen opgetrokken met een zadeldak en sober gedecoreerd. Het zijn onopvallende (kerk) gebouwen die harmonisch samengaan met de woningen waarmee ze zijn omgeven.

5 VERGADERZAAL (kerkzaal) met bijzaal ■ Irenelaan 23 ■ Architectenbureau Dekker & Van der Sterre ■ 1956

Twee gelijkvormige bouwvolumes gedekt met een zogenaamd wolfsdak. In dit goed onderhouden

gebouwtje met boven de ingang een opvallend rechthoekig venster tussen twee pilasters. Deze vensters komen terug in de lange zijden van de panden met ongelijk formaat. Huidige gebruiker is de Oud Gereformeerde Gemeente in Nederland.

6 1^E ZOETERMEERSE TELEFOONCENTRALE ■ Bernardstraat 13 ■ Bureau Rijksbouwmeester ■ 1955 - 1959

Een L-vormig P.T.T.-gebouw dat werd gebouwd door de overheid. Het gebouw heeft een flauw hellend zadeldak, banden met decoratief metselwerk, een casettendeur met erboven een lantaarn van zwaar smeedijzer, die door een trapje is te bereiken en dat een flinke kelder verdieping overbrugt. De kelder stond vol met gelijkrichters, accu's, een grote centrale verwarmingsketel en een kolenhok. Nu nog in beheer van KPN.

7 PELGRIMSKERK ■ Eerste Stationsstraat 86 ■ B.W. Plooi ■ 1932

Halverwege de Stationsstraat is de gereformeerde Pelgrimskerk met pastorie gebouwd. Deze werd ook wel de Boterkerk

genoemd naar het grote aantal boterhandelaren onder de kerkgangers. De architect Plooi was in het land bekend met vergelijkbare in baksteen opgetrokken kerken met hoge zadeldaken en een kruisvormige plattegrond. Een contrast met de Delftse School-architecten: de paraboolvormige torenspits die doet denken aan de torens van de Amsterdamse School-architect als Michel de Klerk.

8 HET KOMPAS ■ Piet Heinplein 13 ■ D. Hurman ■ 1955 - 1956

Deze kerk met een hoog zadeldak in blauwgrijze pannen is opgetrokken in baksteen en heeft bij de vensters en deuren ter afwisseling natuurstenen elementen. De open toren had op de tekeningen van de architect nog de toevoeging van een zadeldak en een metalen spits.

9 DUPLEXWONINGEN ■ Jan Hoornstraat 62 o.a. ■ 1950 - 1951

Algemene Woningbouwvereniging Beter Wonen bouwde 8 'duplexen' aan de Jan Hoornstraat en 3 aan de Schoolstraat. Een duplexwoning was een krappe tweegezinswoning (een boven, een onder) die als het woningaanbod weer ruimer zou zijn simpel kon worden omgebouwd tot eengezinswoning. Let in dit buurtje op de oranje pannen en de zadeldaken, ook op de schuurtjes.

10 GALERIJFLAT ■ John McCormickstraat 2 t/m 42 ■ H. Scheffer (Tramontabouwstelsysteem) ■ 1958

De 1e galerijflat van Zoetermeer werd gebouwd volgens het

Tramontabouwstelsysteem, een traditioneel bouwstelsysteem uit Delft bestaande uit een dragende skeletconstructie in gewapend beton. Met een frame van prefab betonnen kolommen, ter plaatse gestorte balken, prefab langsgevels en systeemvloeren werd een constructie gebouwd. Dit maakte het mogelijk een veel transparantere gevel te realiseren waardoor licht- en luchttoetreding optimaal waren en is te herkennen aan de grote raamvlakken in de gevels. In deze galerijflat werden 21 eenvoudige woningen gerealiseerd met een in hoge mate vrij indeelbare plattegrond. De klassieke opbouw van de galerijflat, met een plint in de vorm van souterrain met bergingen, een drietal verdiepingen, een flauw hellend zadeldak met uitstekende dakrand geven het blok architectonische kwaliteit. Ook fraai is de ritmiek van de doorlopende balkonhekken en de verticale gevelstijlen.

11

WILGENPLEIN ■ W. Wissing ■ 1959

Deze woonenclave bestaat uit vijf woonblokjes van 3 woningwetwoningen gebouwd voor personeel van de KLM. De woonblokjes met plat dak zijn uiterst strak en functioneel vormgegeven door architect Wissing. De indeling van de woningen met een keuken aan de voorzijde en de zitkamer over de volle breedte aan de achterzijde was zeker toentertijd niet volgens de traditie! Dat was namelijk de keuren...

12

BEGRAAFPLAATS BINNENWEG ■ W.J.C. de Boer en W. Wissing ■ 1955

Een ontwerp voor indeling en beplanting werd geleverd door de Amsterdamse W.J.C. de Boer. W. Wissing ontwierp het dienstgebouwtje (met kleine aula, kantoor en hal) én de ommuring met een shelter (afdak). Een 'aards' ontwerp met twee verdiepingen waarvan een onder het maaiveld. Het onderste deel is afgewerkt met breuksteen. De witte banden in de gevels van dienstgebouwtje en shelter benadrukken de strakke horizontale lijn van het geheel.

13

VOORMALIGE RIOOLWATERZUIVERING ■ Rokkeveenseweg 46 ■ Hussen's Aannemersbedrijf ■ 1959 - 1960

Dit industrieel erfgoed is gebouwd vlak naast de A12 en was maar korte tijd echt in gebruik (tot 1971). Twee oxydatiebedden, een voorbezinktank, een nabezinktank, twee slijkgistingstanks, slijkdroogbedden én een pompgebouw/machinegebouw en daarnaast de fraaie jaren vijftig dubbelwoning, met twee dienstwoningen onder één dak. Na zo'n 10 jaar werd deze overbodig door een vuilwaterleiding richting zee. De markante cilindervormige slijkgistingstanks geven dit complex waarop nu beeldend kunstenaarsgroep de BaZille is gevestigd, een mysterieus karakter. Eén oxydatiebed heeft plaatsgemaakt voor het voormalige gebouw van de Hema afkomstig van noodwinkelcentrum Soeterweijde uit de jaren zeventig (Voorweg centrum Zoetermeer). In dit pand zijn tot op heden ateliers en tentoonstellingsruimten. Waar een (platte ronde) nabezinktank was is een nieuwe pomp gebouwd (2007).

14

FABRIEKSGEBOUW NUTRICIA ■ Eerste Stationsstraat 186 ■ 1896

Op 13 april 1870 wordt door de gemeente Zegwaart vergunning verleend voor de bouw van de stoomzuivelfabriek "Wilhelmina". Een dag later werd een overeenkomst gesloten met de geleerde prof. Backhaus tot het voeren van de handelsnaam Nutricia voor de door Backhaus ontwikkelde kindermelksoorten. Nu wordt hier speciale medicinale voeding gemaakt. Sinds 2007 is Nutricia onderdeel van Danone. De originele fabriek bestond uit een pittoresk bouwwerk in overgangsarchitectuur met witgepleisterde muren die door bakstenen pilasters werden onderverdeeld. Bij de groei van de fabriek in de loop van de tijd werd dit originele pand opgenomen in het grotere geheel.

15

'DE TIEN PLAGEN', ARBEIDERSWONINGEN ZUIVELFABRIEK NUTRICIA ■ Vondelstraat 21 t/m 39 ■ 1913

Twee blokken van samen tien arbeiderswoningen gebouwd voor de arbeiders van de zuivelfabriek Nutricia. Deze huisjes stonden haaks op de voormalige Molenweg – later de Stationsstraat – de Vondelstraat bestond nog niet. Deze woonhuizen zijn kenmerkend voor het type arbeiderswoning waarvan er rond de eeuwwisseling in Nederland talloze zijn opgetrokken. Een traditionele gevelindeling met steeds twee zogenaamde T-vensters naast de voordeur. (zie huisnummer 25) Onder de goot is een bakstenen 'muizentandlijst'.

10.000 stappen zetten?

Dit is de plek.

Uitgave **Bureau Citymarketing Zoetermeer, 2021** ■ Tekst en illustraties **Klein Jantje Schrijfwerk** ■ Vormgeving **so mine design**
■ Cartografie **Cartographics** ■ Fotografie **Dick Valentijn**